

2.2.2.4 การคลี่คลายเรื่อง หลังจากนั้นผู้แต่งก็ดำเนินเรื่องสู่การคลี่คลายเรื่อง โดยแสดงให้เห็นความสามารถของบ๊วยใหม่ที่ช่วยคลี่คลายสถานการณ์ที่ไม่น่าพึงใจให้คลี่คลายไปในทางที่ดี ซึ่งสัมพันธ์กับแก่นเรื่องเป็นอย่างดี คือหลังจากเกิดเหตุการณ์เรื่องถ้ำยาขมแล้ว นายสมิธยังคงแสดงที่ทำว่ายังอยู่ในบ้านจางวางลี้ว จินเซ็งจึงเข้าไปกระซิบบอกนายสมิธให้รีบออกจากบ้าน เพราะ "... ขึ้นอยู่ซ้ำ ฮ่วยเรื่องก็ชอบจะเกิดความขึ้น" (บ๊วยใหม่, 2509 : 82) นายสมิธกลัวความลับจะถูกเปิดเผยจึงยอมไปและก่อนไปได้เข้าไปลาท่านจางวางก่อน แค้นจางวางยื่นมือมาจับมือเพื่อแสดงการอำลาต่อกัน นายสมิธกลับไม่ยอมจับมือด้วยแค่เสทียบบุหรีมาจุกสูบ ซึ่งแสดงให้เห็นว่านายสมิธต้องการจะหักหน้าจางวางมากกว่าจางวางจึงหึงแค้นและโกรธแต่ก็คงรักษามารยาทไว้ เมื่อจางวางเห็นนายสมิธสูบบุหรีก็อดพูดไม่ได้ว่าตนเองไม่ได้รับเพราะภรรยาห้ามขาด จินเซ็งรีบพูดแก้เพราะต้องการรับใช้เจ้านายให้ได้จึงฉวยโอกาสพูดว่าแม่เป้าหัวหีบบุหรีไว้ให้หีบหนึ่งแล้วและที่หีบนั้นมีอักษรตัว "ส" ปรากฏอยู่ด้วย พอพูดจบจินเซ็งก็จัดการกระซิบบอกให้นายสมิธยื่นหีบบุหรีมาให้ตน แล้วแอบยื่นค่อให้แม่เป้าส่งให้จางวางลี้ว ดังนั้นหีบบุหรีที่แม่เป้าทำให้นายสมิธจึงไปอยู่ในมือของจางวางลี้ว แม้นายสมิธโกรธจัดแต่ก็ทำอะไรเงินเซ็งไม่ได้เพราะกลัวความลับจะถูกเปิดเผย ส่วนจางวางลี้วก็ชื่นชมกับหีบบุหรีซึ่งเข้าใจว่าแม่เป้าตั้งใจทำให้และหีบบุหรีชิ้นมาสูบ ความวุ่นวายที่จะเกิดขึ้นก็ยุติลงด้วยความฉลาดมีไหวพริบของบ๊วยใหม่อีกครั้งหนึ่ง ทั้งนี้ผู้อ่านจะเห็นว่าจินเซ็งไม่ได้ทำหน้าที่เป็นบ๊วยใหม่อย่างแท้จริงแต่ยังเป็นมิตรแท้ช่วยประสานให้นายจางมีความเข้าใจต่อกัน

ต่อจากนั้นการดำเนินเรื่องในตอนปิดเรื่อง ผู้อ่านจะพบว่าผู้แต่งให้บ๊วยใหม่แสดงลักษณะของผู้ที่ยึดมั่นในทางสมณะ คือยอมเสียสละไม่ยอมแสดงตัวว่าตนเป็นบุตรท่านจางวางตามที่ตนเองเข้าใจ เพราะกลัวว่าแม่เป้าจะไม่ชอบ ดังปรากฏในตอนจินเซ็งพูดกับท่านผู้ชมก่อนปิดฉากว่า

- ช. ท่านทั้งหลายอย่าได้บอกกะใครว่าท่านจางวางอีเป็นเคี้ยอ้ว อ้ว
ไม่ต้องการให้ใครรู้ว่าอ้วมีเคี้ย นายผู้หญิงรู้เข้าที่ไหนจะชอบ

อ้าวอยู่ที่ก็สบายดีแล้ว ตายหง อ้าวจะรนาที่ย้ายไปอยู่กับเขาที่อื่น
อีกทำไร หากว่าท่านทั้งหลายไม่รังเกียจบอຍใหม่...

(บอຍใหม่, 2509 : 84)

2.2.3 ตัวละคร ลักษณะตัวละครในเรื่องล้วนมีบทบาทสำคัญเสริมคุณค่าให้แก่
บทละครเป็นอย่างมาก ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.2.3.1 ตัวละครฝ่ายดี ลักษณะตัวละครที่จัดเป็นตัวละครฝ่ายดี
นอกจากเงินเซ็งแล้วก็มีจางวางลี้วและแม่เป้า ซึ่งมีลักษณะดังนี้

1) เงินเซ็ง เป็นตัวละครเอกของเรื่อง บทบาทสำคัญ
ของเงินเซ็งคือช่วยคลี่คลายสถานการณ์ให้จางวางลี้วกับแม่เป้ามีความเข้าใจต่อกัน โดยเงินเซ็ง
เข้าไปทำงานเป็นบอຍใหม่ในครอบครัวของจางวางลี้ว แต่ทำหน้าที่มากกว่าคือหาความดีโดยไม่
ต้องการเปิดเผย เงินเซ็งจึงเป็นตัวละครที่มีคุณความดีในตัว คงจะเห็นได้ว่าสันโทษ มีหลักการ
ไม่เห็นแก่เงินสินจ้างรางวัล และมีความรักกตัญญูต่อบิดา เงินเซ็งตามหาบิดามาตลอดแม้จะไม่เคย
เห็นหน้าบิดามาก่อนเลยโดยอาศัยข้อมูลเก่าที่รู้ว่าเคี้ยเป็นคนจีนชื่อลี้ว สูง 1 หลา 3 สกฐู ดังนั้น
เมื่อเงินเซ็งเห็นใครมีลักษณะใกล้เคียงก็จะใช้สายเชือกมัด และเมื่อเงินเซ็งพบจางวางมีชื่อเหมือน
เคี้ยและมีความสูงใกล้เคียงก็ปักใจเชื่อว่าเป็นบิดาของตน นอกจากนี้เงินเซ็งยังมีนิสัยใจคอ
ละเอียดอ่อน และที่สำคัญกตัญญูรู้คุณซึ่งเป็นลักษณะแบบฉบับที่ดีของคนจีน ทั้งนี้ น่าสังเกต
ว่าผู้แต่งสร้างเงินเซ็งให้มีลักษณะที่หลากหลาย คือเป็นคนนอกของสังคมไทย และดูเหมือนว่าจะไม่มี
หัวนอนปลายเท้า ทั้งยังมีท่าทางเก๋ ๆ คำ ๆ แต่ส่วนลึกของจิตใจเป็นคนดีและต้องการความรัก
เหมือนคนทั่ว ๆ ไป ดังที่ได้แสดงความฉลาดมีไหวพริบเมื่อเข้าใจสถานการณ์บางอย่าง ทั้งนี้
ลักษณะความดีของเงินเซ็งนี้ผู้แต่งค่อย ๆ ปล่อยออกมาจนทำให้ผู้อ่านรู้สึกพิศวงและชื่นชมกับบทบาท
ของตัวละครเป็นอย่างมาก และที่สำคัญผู้อ่านจะเห็นได้ว่าเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีแสดงลักษณะ
ที่น่าชื่นของตัวละคร แต่เป็นความน่าชื่นที่ไม่น่าเกลียดคือให้ตัวละครพูดติดสำเนียงจีนและหลง
ตัวเองว่าเป็นคนรูปหล่อ ลักษณะเด่นของตัวละครนี้จึงอยู่ที่เป็นคนดีมีความจริงใจกับคนที่ตนชื่นชม

คังที่ขึ้นชมจางวางสี่

2) จางวางสี่ เป็นตัวละครสำคัญในเรื่องที่สร้างความสนุกสนานให้แก่ผู้อ่านเป็นอย่างมาก คังจะเห็นได้ว่าเป็นคนมีอายุราว 50 และมีลักษณะออกไปทางคนแก่ คังที่แม่เป่ากล่าวว่ "...ก็แก่คนแก่นี้ จะให้ว่องไวเหมือนคนหนุ่มยังงี้ได้" (บ๋อยใหม่, 2509 : 55) และอีกตอนหนึ่งสมิธก็พูดถึงจางวางว่ามีลักษณะคนแก่คือ "...หูเหียงแก่ไม่ค่อยได้ยินหรือ..." (บ๋อยใหม่, 2509 : 56)

นอกจากนี้ผู้อ่านจะพบว่าจางวางเป็นคนกลัวเมีย แต่อย่างไรก็ตามแม้จะกลัวเมียก็ยังผลอตัวเมื่อโอกาสอันวณเจอบจะเกิดความผิดพลาด คังที่แอบพานางสุกไปนั่งที่ถูกต้อง แต่พอบ๋อยในร้านเข้ามาส่งกาแหจางวางก็ระคากรีบออกมาออกไปจนลืมถ้ายาคมไว้ ต่อมาเมื่อจิ้นเซ็งมาทำงานเป็นบ๋อยใหม่จางวางก็จำได้ว่าคือบ๋อยผู้นั้น และแสดงความขลาคกลัวจนเค่นซัดคือ กลัวบ๋อยใหม่จะเปิดเผยความลับของตนจึงพยายามเอาใจจนลนลานและคุน่่าซัน เช่น เมื่อบ๋อยใหม่ทำซามแตกจางวางก็ไม่ว่า และยังคักข้าวให้กินอีกเพราะไม่ยอมกาให้จิ้นเซ็งหุคมาก แต่จิ้นเซ็งเข้าใจผิดคิดว่านายเป็นคนใจดี คังกล่าวว่า

ช. บ้านนี้ถ้าจะคี่ อ้วเห็นจะอยู่เป็นสุขสบายเป็นแน่ นายเอาอื่ก็ใจดี ข้าวก็ให้อ้วกินก่อน หนอยแน่อ้วเป็นบ่าวก็ให้นายปรนนิบัติได้ ทำด้วยซามอะไร ๆ แคกก็ไม่ค้องหักเงินเคือน คิกว่าที่ถูกต้อง--

(บ๋อยใหม่, 2509 : 65)

3) แม่เป่า มีอายุราว 35 ปี เป็นภรรยาที่ค่อนข้างบ้งคับสามี่ได้ คังที่บ้งคับจางวางไม่ให้สูบบุหรี่ แต่ยอมให้นายสมิธสูบบุหรี่และยังทำหีบบุหรีให้เป็นที่ระลึค แม่เป่าเป็นคนซึ้งและเจ้าชู้กว่าจางวาง คังจะเห็นได้จากพฤติกรรมที่ส่อไปในทางนอกใจคู่ครองคือเอาอกเอาใจนายสมิธจนนอกหน้า จางวางก็เหมือนกันที่แอบพานางสุกไปนั่งที่ถูกต้องแต่ยังไม่ทันได้กินเลยและคูไม่ร้ายแรงเท่าไคนักเพราะเป็นความหลังผลออันเนื่องจากฤทธิ์เหล้า ถึงกระนั้นก็ยังมีความระคากอาย

ทั้งนี้ผู้อ่านจะพบว่าผู้แต่งให้แม่เป้ามีลักษณะที่น่าขันเหมือนจางวาง คือก่อเรื่องที่ต้องปิดเป็นความลับเช่นกัน ดังที่แอบไปนั่งรับประทานอาหารกับนายสมิธ ต่อมาเมื่อเงินเชิงมาทำงานเป็นบ้อยใหม่ แม่เป้าก็จำได้ว่าเป็นบ้อยคนเดียวกับที่ถูกล้อ นางก็เลยตกใจและกลัวเงินเชิงจะเปิดเผยความลับของคนจึงหันมาเอาใจจนลนลานเหมือนสามีของตน และยังทำให้เงินเชิงเข้าใจผิดคิดว่านางมาเกี่ยว เงินเชิงจึงแสดงท่าเกี้ยวนางด้วย พฤติกรรมดังกล่าวจึงชวนให้น่าขัน และยังในตอนหลังบทละครแสดงให้เห็นว่าเงินเชิงไม่รู้จักความลับของแม่เป้าเหมือนที่แม่เป้าเข้าใจก็ยิ่งสร้างความรู้สึกชวนขันแก่ผู้อ่านมากขึ้น

2.2.3.2 ตัวละครฝ่ายปฏิบัติ ตัวละครที่มีลักษณะดังกล่าวคือ นายสมิธ แม้นายสมิธไม่มีลักษณะนิสัยและพฤติกรรมที่เลวร้ายอย่างชัดเจน แต่ก็มีลักษณะที่ก่อความวุ่นวายขึ้นในเรื่องและแสดงความเป็นปฏิบัติต่อจางวางส่วอย่างไม่เกรงใจ ผู้วิจัยจึงจัดให้เป็นตัวละครฝ่ายปฏิบัติ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

นายสมิธ เป็นคนหนุ่มอายุราว 25 ปี เป็นคนครึ่งชาติ (บ้อยใหม่, 2509 : 49) คือเป็นลูกครึ่งตะวันตก ลักษณะหน้าตาและท่าทางน่าจะเป็นคนรูปร่างหน้าตาดี นายสมิธเข้ามาเกี่ยวข้องกับครอบครัวของท่านจางวางเพราะเป็นญาติเกี่ยวคองกับแม่เป้า และมาพักอยู่ที่บ้านนานเกือบปีจนท่านจางวางไม่ค่อยพอใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีท่าที่สนิมสนมกับแม่เป้ามากและแม่เป้าก็เอาใจใส่เป็นพิเศษ เช่นจะหาบ้อยคนใหม่มารับใช้ให้สมหน้าสมตา และพูดเข้าข้างนายสมิธเสมอ ดังที่พูดถึงนายสมิธว่า "...นายสมิธแก่ออกเป็นกนรู้จักมักคุ้นง่ายยังงั้น ไม่เห็นน่ารังเกียจอะไรเลย" (บ้อยใหม่, 2509 : 51)

แต่ความจริงแล้วผู้อ่านจะพบว่านายสมิธมีลักษณะนิสัยที่ไม่ดีคือไม่ค่อยเกรงใจเจ้าของบ้านและเอาแต่ใจตนเอง ดังที่คืนสายแค่พอกินขึ้นมาก็จะรับประทานอาหารเช้าเลย และพอเห็นว่ายังจึกไม่เรียบร้อยก็คำหน้อยอย่างไม่พอใจต่อหน้าเจ้าของบ้าน ดังกล่าวว่า "เอ๊ะ : จบซี ผมตื่นขึ้นว่าบุหรี่ฝรั่งเข้าไปหมกตัวก็ออกหัวแล้วนี่นา" (บ้อยใหม่, 2509 : 54) และนอกจากนี้ยังนิทาท่านจางวางอย่างไม่เกรงใจ คือว่าเป็นคนแก่เทิบเทา พูเพื่องก็ไม่ค่อยศินายสมิธจึงเป็นตัวละครที่มากันกลางระหว่างท่านจางวางกับแม่เป้าจนมีเรื่องทะเลาะเบาะแว้งกัน ดังนั้นในตอนสุดท้ายของเรื่องผู้อ่านจะเกิดความรู้สึกพึงใจเมื่อบทละครแสดงให้เห็นว่าท่านจางวางกับแม่เป้าเข้าใจกัน ส่วนนายสมิธต้องเป็นผู้เสียผลประโยชน์มากที่สุด

2.2.4 บทสนทนา ผู้วิจัยพบว่าบทสนทนาในเรื่องมีคุณค่าทำให้บทละครน่าอ่านยิ่งขึ้น ดังนี้

2.2.4.1 ความสำคัญของบทสนทนาในแง่ช่วยดำเนินเรื่อง ผู้แต่งสร้างบทสนทนาเพื่อช่วยดำเนินเรื่องหลายรูปแบบด้วยกัน ก็นอกจากให้ตัวละครสนทนากันเองแล้ว ก็ใช้วิธีการอื่น ๆ อีก คือ

1) ใช้วิธีพุกบึ้ง ตัวละครในเรื่องมีการพุกบึ้งหลายครั้งด้วยกันเพราะคำสนทนาบางเรื่องตัวละครไม่ต้องการให้ตัวละครอื่นทราบแต่จะแสดงความลับหรือความในใจเฉพาะผู้อ่าน ดังตัวอย่าง

ตอนที่เงินเซียงเข้ามาทำงานเป็นบ้อยใหม่ในบ้านท่านจางวางลี้ พ่อแม่เข้ากับนายสมิธเห็นเงินเซียงก็ตกใจเพราะจำได้ว่าเป็นบ้อยคนเดียวกับบ้อยที่ถูกขบที่คนแอบไปนั่งรับประทานอาหารกัน หังแม่เข้าและนายสมิธจึงหันมาพุกบึ้งกับผู้อ่านเพราะเกรงว่าเงินเซียงจะรู้ตัว หังนี้การที่แม่เข้ากับนายสมิธแสดงให้ผู้อ่านทราบว่ากำลังคิดอะไรกันอยู่ แต่ตัวละครอื่นไม่ทราบ (เงินเซียง) ทำให้เกิดการสื่อสารไม่ตรงกัน ซึ่งเป็นกลวิธีสร้างอารมณ์ขันอย่างหนึ่ง ดังปรากฏในเรื่องว่า

- ช. หม่มสี่เชื่อว่านายเดาจะต้องการบ้อยคนใช้ เขาก็แนะนำให้ผม
มาทานายเดา
- ป. ฮ้อ - ฮ้อก็คอยอยู่
- ช. ผมก็คอยมาเป็นบ้อยนายเดาเหมือนกัน แต่ก่อนผมเป็นบ้อยอยู่ที่กุ๊กชอบ
ถนนใหม่เต็มที ตายหง
- ป. กับ ส. (บ้อง) นึกออกแล้ว ฮ้ายบ้อยกุ๊กชอบคืนวันนั้นเอง (ต่างคนหันหลังให้)
เอาผ้าเช็ดหน้าปิดหน้าด้วยความกระตาค
- ช. วะ แล้วกัน ตายหง คนนี้ก็ปวดหัน คนโน้นก็ปวดหัน (พุกกับ ส.)
ผมจะบอกให้ หันผมก็เคยปวดเหมือนกัน แม่ : ตายหง

ตอนที่จางวางสี่เข้ามาพบจีนเซิ่งที่จะทำงานเป็น
บ๋อยใหม่ พอจางวางเห็นหน้าก็จำได้ว่าเป็นบ๋อยที่ถูกขบในคืนนั้น จางวางจึงพูดบ้องเพราะไม่
ต้องการให้ตัวละครอื่นรู้ความลับและยิ่งเมื่อต้องการไล่จีนเซิ่งออกจางวางก็ยิ่งต้องใช้กลวิธีการพูด
บ้องเพราะไม่ต้องการให้คนอื่นรู้อีกเช่นกัน และนำเสนอเทคว่าจีนเซิ่งก็พูดบ้องเหมือนกันซึ่งแสดงให้เห็น
เห็นว่าตัวละครต่างก็ตีความกันไปคนละทางตามแต่ความเข้าใจของแต่ละคน ลักษณะดังกล่าวจึง
สร้างความรู้สึกชวนขันแก่ผู้อ่านมาก ดังความว่า

- จ. (พอเห็นจำหน้าได้ก็กระดากเอาผ้าปิดปาก บ้อง) อะ เจ้าหมอ
คนนี่เอง บ๋อยที่ถูกขบจบ - ท่านยายเป็นค้องรู้เรื่อง - จบ-จบแน่
ช. (บ้อง) อีเป็นนายผู้ชาย อีก็ปวดฟันเหมือนกัน (พูดกับ จ.) ท่าน
จางวางขอรับ ผม-ผมมาอยู่ด้วยขอรับ
จ. (บ้อง) ไม่ได้ ซีนเอาไว้ไม่ได้ จะมากระดากกระแตก-มันทำไม
ถึงมันจำได้ก็พียงพยานอะไรของมันมี (กับ ช.) เฮ้ย นี่แน่ะ
ซ่า-ซ่าไม่ต้องการเจ้าละ

(บ๋อยใหม่, 2509 : 62)

2) ใช้วิธีให้ตัวละครพูดกับผู้อ่านโดยตรง ผู้แต่งใช้
กลวิธีนี้ถึง 2 ตอน ซึ่งเป็นการดำเนินเรื่องที่น่าสนใจเพราะเป็นการเรียกให้ผู้อ่านมาร่วมรับ
อารมณ์กับตัวละครได้เป็นอย่างดี ดังตัวอย่าง

ตอนที่จางวางเล่าให้ผู้อ่านฟังถึงเรื่องที่แอบพา
นางสุกไปนั่งที่ถูกขบ ผู้แต่งต้องการให้ผู้อ่านรู้เรื่องแต่ไม่ให้ตัวละครอื่นรู้ ผู้แต่งจึงให้จางวาง
พูดกับผู้อ่านโดยตรง เหตุการณ์ตอนนี้สร้างความรู้สึกชวนขันแก่ผู้อ่าน เพราะแม้จางวางรู้ว่า
แม่เป่าซิ่งแต่ก็ยังแสดงท่าเจ้าชู้กับนางสุกจนต้องเกิดเรื่องขึ้น ดังกล่าวไว้ว่า

- จ. มันยาก ยากมาก ผมจะเล่าให้ท่านทั้งหลายฟังก็ได้ แต่ไม่ใช่ อย่าว
เล่าเลย ฮี : หรือเล่าก็ได้ แต่ท่านอย่าไปแพร่พรายให้ใครรู้
นะ คือวันหนึ่งผมไปธุระกลับมา เลยแวะเข้าไปเยี่ยมเจ้าฉิกเขา
หน่อย บี้ะ ; กลับไม่ได้ ไม่ได้ ใจกันอยู่จนค่ำมืด...พอผมกลับ
มาถึงบ้าน เห็นอสูรบอกว่ามันสวยขึ้นเป็นกอง จ้มลัม เลยพาชั้นรด
เปิดไปกินข้าวที่กู่ก้อชอบทางถนนใหม่มันแน่นะ ไม่ทราบว่าจะเพราะอะไร
มันเคยกินข้าวเหลืองกันด้วยกันสาม แต่วันนั้นเอาไปนั่งกินเคียง ๆ
กันยังงี้แหละ (หัวมื่อ) อ้ายอย่างแซนควัดสะเอาถึงนะ มันก็คุณคะ
ท่านคะ ผมก็-ฮือ : (เอามือลูบอก)

(บ้อยใหม่, 2509 : 52-53)

ตอนที่เงินเซ็งมาทำงานเป็นบ้อยใหม่ในบ้านของท่าน
จางวาง ผู้แต่งให้จางวางหูกับผู้อ่าน ซึ่งเป็นกลวิธีบอกภูมิหลังของตัวละครเป็นอย่างดี ดัง
ปรากฏในเรื่องเงินเซ็งแล้วว่าตนเองเป็นใครและกำลังตามหาใคร ดังกล่าวว่า

- ข. ...เมื่อเป็นบ้อยอยู่ที่กู่ก้อชอบ มีทั้งผู้หญิงผู้ชายไปกินข้าวแยะ ๆ
ลูกสาวสวย ๆ ก็มี อ้าวดีไม่แลดูเขา ...อ้าวทุกวันนี้ไม่ได้เที่ยวหาเมีย
อ้วมันก็เกินเสียแล้ว บอกล้อจริง ๆ ไม่โกหก ทุกวันนี้อ้วเที่ยวตาม
หาเตี้ย ตายหงเกิดมาไม่รู้ว่าจะเตี้ยหายไปไหน ไม่เป็นไรเพราะคือ
อ้วมาได้ข่าวเมื่อวานขึ้นนี้เอง 2, 3 อย่าง ๆ หนึ่งว่าอายุอ้วได้
26 ปี พิลึกแท้ ๆ อีกอย่างหนึ่งว่า เตี้ยอ้วชื่อลิวสูงหลาสามตะกุกเป็น
เจ๊ก สะ คือจริงหนอ ...

(บ้อยใหม่, 2509 : 59-60)

- ช. หอบห่อของถือหมวกโผล่ออกมาทางประตูอีก ไปรทหน้าชอรับ
- ช. เล้า เล็งกลับมาทำไมอีกเล้า ไป
- ช. ผมนึกขึ้นมาได้ นายไล่ผมเพราะผมไม่รู้อะไร
- ป. เออ ก็ทำไมละ
- ช. เคียวนี้ผมรู้ตลอดเรื่องแล้ว
- ป. เสือก - ไป
- ช. ทำไมผมจะไม่รู้ ก็นายเล่าให้ผมฟังเมื่อไม่กี่ชั่วโมง
- ป. (บึ้ง) เออ จริง ออกแตก (กับ ช.) ก็เอ็งจะให้ข้าทำอะไรละ
- ช. (วางห่อของลงข้างฝา) ให้นายเอาผมไว้ใช้เป็นบ่อยต่อไปชอรับ

(บ่อยใหม่, 2509 : 79-80)

ตอนที่แม่เป้าโต้เถียงกับจางวางลี้ว บทสนทนาตอนนี้ แสดงให้เห็นว่าแม่เป้าวางอำนาจเหนือสามีและไม่ค่อยถนอมน้ำใจสามี ส่วนท่านจางวางก็ค่อนข้างกลัวภรรยาจึงต้องยอมให้ภรรยาทำอะไรได้ตามชอบใจ ดังปรากฏในเรื่องเมื่อจางวางทราบว่าแม่เป้าไล่สาวใช้ออกไปและจะจ้างบ่อยคนใหม่มารับใช้นายสมิธ จางวางแสดงความเกลียดชังมากและมีการโต้เถียงกันขึ้น ดังปรากฏในเรื่องว่า

- จ. นายสมิธ ทูต
- ป. ทำไม ๆ ๆ ๆ (วิ่งตรงเข้าไปที่ จ. แล้วกลับ)
- จ. ขอโทษเถอะ ฉันไม่ลบหลู่ ทูตตามจริงฉันอยากให้นายสมิธของ หล่อนไปลงนรกจกเปเรตเสียรู้แล้วไป
- ป. เอ : แม่ ฉันจะบอกให้ นายจะมาพูดยุยบายกายกู่หมิ่นญาติ ข้างฉันอย่างงั้นนะไม่ได้นะ ญาติฉันมาแต่ไกล มาเยี่ยมเยียน และพักอยู่ด้วยชั่วคราวเท่านั้น น้ำใจนายจะไม่ให้ต้อนรับ เทียวหรือ

- จ. หยะ ๆ ค้อนรับ ค้อนรับอยู่ลึบกว่าเคียนแล้ว โหน มาตั้งแต่เคียน 11 ปีกลาย (นับนิ้วมือ) เห็นจะมาเป็นการเยี่ยมเยียนชั่วคราวจนกว่าจะตายไปที่นี้ เผาที่วัดข้างนี้ และเอากระดูกฝังรากอยู่ที่นี้ กระจมั่ง
- ป. นายซุกไม่ถูก ซุกไม่คี่ ซุกเป็นผู้ใหญ่ไม่ได้
- จ. แน่ละซี ก็ฉันมันแก่กว่านายสมิธของแม่เป้านี้
- ป. ทำไม นายสมิธแกออกเป็นคนรู้จักมักคุ้นง่ายยั้งนั้น ไม่เห็นน่ารังเกียจอะไรเลย
- จ. ง่ายแน่ละซี ง่ายจนก๊ิด-ก๊ิด (หัวมือ) ก๊ิดขวางกั้นกลางแม่เป้ากับฉันอยู่เสมอเหมือน - เหมือนฝาแก้ว (หัวมือ)

(บ่อยใหม่, 2509 : 51-52)

ตอนที่นายสมิธซ่มซุ้งเงินเชิงให้ออกจากบ้านท่านจางวาง เพราะกลัวว่าเงินเชิงจะเปิดเผยความลับของตน ถ้าซุกของนายสมิธแสดงลักษณะนิสัยก้าวร้าว ซึ่งต่างจากท่านจางวางและแม่เป้าที่ใช้วิธีเอาใจเงินเชิง ดังปรากฏในเรื่องว่า

- ส. นี่แน่ะ ข้าจะบอกให้ เอ็งจะเอาข้าวเอาเงิน หรือจะให้ข้าหักคอ เอ็ง ฮะ เอาข้างไหนเลือกเอา
- ช. อ้อ คายหง ถามอย่างนี้ฟังยาก ผมก็ไม่ใช้คนเข้าใจง่าย เห็นจะต้องคิดดูก่อน
- ส. ก็เอ็งจะให้ข้าให้คำบ่วยการเอ็ง ที่เอ็งมาอยู่สองสามนาที่ หรือเอ็งจะให้ฆ่าเอ็งเสีย

(บ่อยใหม่, 2509 : 69)

และตอนที่นายสมิธท่านจางวางกลับ คำพูดของตัวละครในตอนนี้แสดงให้เห็นว่าแม่เป่าไม่ค่อยถนอมน้ำใจสามี ดังที่แสดงความอาลัยอาวรณ์ นายสมิธจนท่านจางวางเขม่นและหมั่นไส้ ส่วนนายสมิธก็แสดงลักษณะนิสัยที่น่าตำหนิคือไม่ยอมจับมือกับท่านจางวางเมื่อท่านจางวางยื่นมือมาจนทำให้ท่านจางวางแค้นและโกรธ ทั้งนี้ผู้อ่านจะเห็นว่าท่านจางวางเป็นคนที่มีการพยาท เพราะแม้ไม่พอใจนายสมิธก็ไม่แสดงออก แต่จะใช้วิธีพุดบ้องเพื่อมิให้นายสมิธรู้ว่าตนรู้สึกเกลียดชังนายสมิธมากเพียงใด ดังปรากฏในเรื่องว่า

- ส. อือ (หันไปทาง จ. กับ ป.) วันนี้นั้นจะต้องลาท่านจางวาง
 จ. (คิใจ บ้อง) สาธุ สิ้นเคราะห์ หើยออกจากบ้าน
 ป. โห้ ทำไมจะรีบร้อนอย่างนั้นเล่าคะ
 จ. (บ้อง) หนอ-โห้-นางตัวคิ (กับ ส.) เสียใจ นี้จะไปเคียวนี้เดียว หรือพ่อ (ยื่นมือเข้าไปจะจับมือ ส.)
 ส. ยั้งหรือก ชิคไม้ชิคไฟจุคบุหรีเสียก่อน (ควักไม้ชิคไฟจากกระเป่า จุคบุหรี)
 จ. (หั้งแก้อหังโกรธ) บุญของเขา อ้ายเราเมียห้ามขาด ไม่ยอมให้สูบ-

(บ้อยใหม่, 2509 : 82-83)

2.2.4.3 ความสำคัญของบทสนทนาในแง่แสดงลักษณะชวนขัน ผู้อ่านจะรู้สึกสนุกสนานกับการใช้คำพูดของจินเชิงเป็นส่วนมาก ดังปรากฏในตอนต่าง ๆ ดังนี้ ตอนที่จินเชิงไปตามหาแม่เป่าเพื่อจะได้ทำงานเป็น บ้อยใหม่ตามที่หม่อมสีส่งมา จินเชิงอ่านจดหมายแนะนำชื่อแม่เป่าอย่างตะกุกตะกักเพราะอ่าน อ่าภาษาไทยไม่ค่อยออก เช่นอ่านคำว่า "แม่เป่า" เป็น "แม่ป้า" จนทำให้คุณ่าชั้น ดังกล่าวไว้ว่า

เงินเซ็ง หอบร่มไม้เท้าหักค้ำจี้กับห่อผ้าเข้ามาทางประตูซ้าย
 คายหง ล้อรู้ไหมว่า-อ้อ อ้าวก็รู้ (ควักกระดาษออกจากกระเป๋า)
 ประเดี๋ยวอ้าวจะบอกให้ คายหง ล้อรู้ไหมว่าแม่ป้า (ตรงนี้ ส.
 สอดขึ้นว่าแล้วบ้างมัน ป.ค่อนให้) อยู่ที่ไหน อ๊ะ : ประเดี๋ยว
 ไม่ใช่ หนังสือไทยอ่านยาก (อ่าน) แม่ป้า (ส.แล้วกลับไปสนัก ป.
 ศึกษาค้นคว้าจะเข้าให้ ที ส.ฟัวะหนึ่ง) ล้อรู้ไหม เขาอยู่ที่ไหน

(บ่อยใหม่, 2509 : 56)

ตอนที่เงินเซ็งกลับสนเพราะแม่ป้าบอกว่าจะจ้างคนทำงาน
 แต่จ้างวางจะไม่จ้าง เงินเซ็งจึงพูดคำและสยดคำ โดยเฉพาะสยดเป็นภาษาจีน ซึ่งสร้างความ
 นำขันแก่ผู้อ่าน ดังกล่าวว่

ช. เค้าเป - เต็มที่อ้าวซ่า คนหนึ่งว่าลิจ้าง อีกคนหนึ่งว่าลิไม่จ้าง
 บ้อเหี่ยม บ้อเหนียม อ้าวจะไปบอกนายผู้หญิงให้ล้อรู้

(บ่อยใหม่, 2509 : 62-63)

ตอนที่จ้างวางส้วตักข้าวตักน้ำมาเอาใจเงินเซ็งเพราะ
 กลัวเงินเซ็งจะเปิดเผยความลับของตน แต่เงินเซ็งเข้าใจผิดคิดว่าไปว่าทำความดีไว้มาก
 นายจึงหันมาเอาใจ และเมื่อเงินเซ็งใช้คำพูดว่า "บุญตามหัน" ซึ่งความจริงแล้วคนมักจะพูดว่า
 "กรรมตามหัน" เมื่อทำความชั่วไว้มากจนกรรมตามสนอง แต่เงินเซ็งพูดกลับกันจนนำขัน
 ดังกล่าวว่

- ข. ตายหง กินข้าวไม่มีน้ำใครจะกลืนมัน . ตีคอกตายหง
 จ. เออ ๆ ข้าจะไปเอาน้ำมาให้ เอ็งนั่งกินอยู่นิ่ง ๆ เอะวะ
 อ้ายพ่อคุณ
 ช. อ้าวสิบุญตามหัน มีนายเป็นบ่าวเห็นหันตา หนอยแน่ะ วันนี้อ้าว
 ต้องกินให้อิ่ม

(บ่อยใหม่, 2509 : 66)

และนอกจากนี้ในตอนอื่น ๆ ของเรื่อง ผู้แต่งแสดง
 ลักษณะของจีนซึ่งที่ไม่ค่อยเข้าใจภาษาไทยจนสร้างความรู้สึกชวนขันแก่ผู้อ่าน ดังตัวอย่าง
 ตอนที่นายสมิธข่มขู่จีนซึ่งให้ออกจากบ้านท่านจางวางแล้ว
 จีนซึ่งตอบกลับไปว่าไม่ออกเพราะจะหานายที่คล้ายท่านจางวางนี้ยาก สมิธจึงโมโหและห้าม
 ไม่ให้เงินซึ่งพูด แต่จีนซึ่งไม่ค่อยเข้าใจความหมายของสมิธจึงตอบไปตามความเข้าใจของ
 ตนเอง ซึ่งสร้างความรู้สึกชวนขันแก่ผู้อ่าน ดังปรากฏในเรื่องว่า

- ส. เอ็งต้องออกจากบ้านนี้ทันทีที่เดียว ข้าจะให้เงินเอง 30 บาท
 ทีเดียว ๆ
 ช. วะ ตายหง นายนี้กว่าผมจะหานายได้ก็กว่านี้ทีเดียวหรือ ผมอยู่ที่นี่
 ผมเป็นบ่าวที่เป็นนาย และผมก็มีนายเป็นบ่าว
 ส. หยุค ซ่อนั้นเอ็งไม่ต้องพูดมาก
 ช. พูดมากอย่างไรได้ ผมก็พูดคนเดียวเท่านั้น

(บ่อยใหม่, 2509 : 69)

และตอนที่จางวางสี่คิดว่าเงินเชิงว่าจะมาทำให้ความลับ
 ของคนแตก เนื่องจากจางวางสี่เข้าใจว่าเงินเชิงรู้ความลับที่คนแอบพานางสุก ไปนั่งที่ถ้ำชอบ
 จางวางเลยยกตัวเงินเชิงเปิดเผยความลับจึงกล่าวว่าถ้าเงินเชิงมาอยู่ที่บ้านก็เหมือนจะทำให้ความลับ
 ของตนถูกเปิดเผย แต่เงินเชิงไม่ค่อยเข้าใจภาษาจึงตอบไปอีกแบบหนึ่งจนคนนำขึ้น จึงกล่าวว่า

- จ. อ้ายความผิดทั้งนี้ ข้าก็ตั้งใจจะให้มันลืมเสียรู้แล้วรู้รอดไป
 แต่เอ็งมาอยู่เอ็งก็พาคีให้ไฟฮ้อขึ้นอีก
- ช. ผมไม่ได้พาคีที่ไหน ผมไม่ใช่กุก ผมเป็นบ๋อย
- จ. เออน่า อ้ายซี้ตัง เอ็งมันตัวการ มารื้อความเก่าของข้าขึ้น
 (ถอนใจใหญ่)

(บ๋อยใหม่, 2509 : 74)

2.2.5 จาก ลักษณะฉากในเรื่องมีความเหมาะสมกับเรื่องมาก ดังจะเห็น
 ได้ว่า ผู้แต่งบรรยายฉากให้สัมพันธ์สอดคล้องกับเรื่อง โดยอธิบายห้องห้องหนึ่งในบ้านของจางวาง
 ดังนี้

จากเคี้ยว เป็นห้องห้องหนึ่ง มีประตูทางเข้าออกข้าง ๆ 2 ทาง
 มีโต๊ะสี่เหลี่ยมยาว ไม่สูงใหญ่ก่อกเหมาะสมแก่ที่ ตั้งอยู่ตรงกลางโต๊ะหนึ่ง มีเก้าอี้ตั้ง
 หัวท้ายโต๊ะข้างละตัว กับตั้งริมฝาข้างพอสมควร กลางโต๊ะตั้งกระถางต้นไม้ และ
 มีหนังสือพิมพ์วางอยู่ด้วยฉบับหนึ่ง ใต้โต๊ะมีแปรงขนนกสำหรับปักกวาด

(บ๋อยใหม่, 2509 : 49)

คำบรรยายฉากข้างต้นมีข้อนำสังเกตตรงที่ผู้แต่งบรรยายว่ามีประตูเข้าออกทั้ง 2 ทาง ซึ่งประตูเข้าออกนี้มีความสำคัญต่อโครงเรื่องมาก เนื่องจากผู้อ่านจะเห็นว่าตัวละครเดินเข้าออกผ่านประตูนี้หลายครั้งด้วยกัน บ้างก็เดินเข้ามาในฉากจากประตูคนละด้านกัน บ้างก็เดินสวนทางกัน ทั้งนี้เพราะผู้แต่งต้องการแสดงว่าตัวละครต่างมีความลับที่ต้องปกปิดกันอยู่ดังตัวอย่าง

ตอนเปิดฉาก ผู้แต่งแสดงให้เห็นว่าตัวละครอยู่ในตำแหน่งที่ต่างกันแล้วต่างคนต่างเดินเข้ามาพบกันในฉากคือ จางวางเดินออกทางประตูซ้าย ส่วนแม่เป่าก็เดินออกทางประตูขวา ดังบรรยายว่า

จางวางลี้วอกประตูซ้าย

สุกโวย ๆ อี้สุกโวย

แม่เป่าภรรยาจางวางลี้ว (ออกประตูขวา) เข้าชั้นก็
เสียงอะไรยะออกเฮ็ดคะโรไปทั้งบ้าน ฉันทไล่มันไปเสียแล้วละยะ)

(บ่อยใหม่, 2509 : 50)

และอีกตอนหนึ่งของเรื่องคือตอนที่จางวางกับแม่เป่ากลัวว่าเงินซึ่งจะเปิดเผยความลับของตน ทั้งสองคนจึงต่างหันมาเอาใจเงินซึ่งจนลอนลานและนำชั้น ดังที่วิ่งเข้าออกสวนทางกันให้วุ่นไป ดังปรากฏในเรื่องว่า

ป. ออกทางประตูขวา

ข้าวคัมหมุไม่มี (เข้าไปกระซิบที่ ซ.) เล็งอย่าหุคให้ผัวข้าไคยีน

ลักค่าเดียนะ ข้าจะไปหาอะโรมาให้เอ็งกิน (รีบวิ่งเข้าประตูซ้ายไป)

- ช. (ตะลึง) วะ ตายหง อะไรกัน
 จ. ออกหางประคูด้าย
 ชาวคัมหมูไม่มี (เข้าไปกระซิบที่ ช.) เอ็งอย่าผลิปากให้เมียข้าได้ยิน
 ลักคำเคียวนะ ข้าจะไปหาอะไรมาให้เอ็งกิน (รีบวิ่งเข้าประคูด้าย)

(บ๋อยใหม่, 2509 : 68)

2.2.6 สรุป เมื่อผู้อ่านได้อ่านเรื่อง บ๋อยใหม่ แล้วก็จะพบว่า เป็นบทละคร ที่ให้ทั้งความบันเทิงและข้อคิดแก่ผู้อ่าน ดังเช่นได้หัวเราะกับพฤติกรรมของตัวละคร ในขณะที่ เคียวกันก็ซาบซึ้งกับความมีน้ำใจของบ๋อยใหม่ และสัมผัสกับคุณค่าของมนุษย์ที่แม้มีข้อบกพร่องก็ยังมีลักษณะที่น่าชื่นชมอยู่มาก ทั้งนี้เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีบรรจุสิ่งเหล่านี้ลงในเรื่องได้อย่างมี ศิลปะจนเป็นบทละครที่น่าอ่าน

2.3 กำแพงภาษี ออกจากมาตราทองคำ และ เงินค่าเสียหายและหนี้สงคราม

บทละครของเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีเรื่อง กำแพงภาษี ออกจากมาตรา ทองคำ และ เงินค่าเสียหายและหนี้สงคราม มีลักษณะต่างจาก 2 เรื่องแรก คือผู้แต่งมี จุดประสงค์แต่งเรื่องให้อ่านกันมากกว่าที่จะให้แสดง เพื่อให้ความสนุกสนานพาความคิดความอ่าน และแนวปฏิบัติของท่านเข้าสู่จิตใจของผู้อ่านโดยใช้กลวิธีการละครเป็นสื่อสำคัญ (ธนอมวงศ์ สุกโชติรัตน์, 2526 : 58) เมื่อผู้วิจัยได้วิเคราะห์คุณค่าทางศิลปะของบทละครก็พบว่าบทละคร ทั้ง 3 เรื่องนี้มีลักษณะดังกล่าว ดังจะเห็นได้ว่ามีกลวิธีการดำเนินเรื่องที่ดึงดูดความสนใจของ ผู้อ่าน และให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจในประเทศและต่างประเทศเป็นอย่างดี ทั้งนี้ เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีได้สร้างบทสนทนาเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวทางเศรษฐกิจหลายประการ ซึ่งเชื่อมโยงกับการที่เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก (พ.ศ. 2472-2476) ซึ่งส่งผลกระทบต่อ ประเทศไทยด้วย เห็นได้ว่างานบทละครดังกล่าวเป็นการมุ่งให้ความรู้มากกว่าความบันเทิง แต่ ได้ใช้กลวิธีของบทสนทนาเป็นการดำเนินเรื่องให้น่าสนใจขึ้น

อนึ่งในการวิเคราะห์คุณค่าทางศิลปะของบทละคร 3 เรื่องนี้ ผู้วิจัยจัก วิเคราะห์โดยถือว่าเป็นละครชุดเดียวกันเนื่องจากผู้แต่งดำเนินเรื่องต่อเนื่องกันและมีตัวละคร

ชุดเดียวกัน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.3.1 แก่นเรื่อง แนวคิดสำคัญที่เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี เสนอแก่ผู้อ่าน เริ่มจากเรื่องก่าแหงภาชี ผู้แต่งกล่าวถึงการจับเก็บภาษีและการตั้งก่าแหงภาษีระหว่างประเทศ ต่อจากนั้นก็เสนอเรื่องออกจากมาตราทองคำ โดยกล่าวถึงการค้าขายระหว่างประเทศ ผู้แต่งได้เสนอความคิดเห็นต่อการที่อังกฤษออกจากมาตราทองคำว่ามีเหตุผลอย่างไรและไทยควรจะทำปฏิบัติอย่างไร และสุดท้ายเรื่องเงินค่าเสียหายและหนี้สงคราม ผู้แต่งได้เสนอความคิดเห็นว่าแต่ละประเทศที่เป็นลูกหนี้และเจ้าหนี้กันเนื่องจากผลจากสงครามโลกครั้งที่ 1 ควรจะมีการรอมชอมกัน เพื่อภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก

2.3.2 การดำเนินเรื่อง¹ ลักษณะน่าสนใจในการดำเนินเรื่องของบทละคร ชุดนี้คือการเสนอประเด็นที่จะนำไปสู่การอภิปรายหาเหตุผล ประเด็นในแต่ละเรื่องมีความเชื่อมโยงกับความสนใจของตัวละครแม้มีชีวิตอยู่ในชนบท ซึ่งทำให้ผู้อ่านไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นเรื่องไกลตัว และสัมพันธ์สอดคล้องกับความตั้งใจของผู้แต่งที่ต้องการให้อุบายของละครเป็นสื่อ นำความคิดของ ท่านผู้อ่าน โดยดำเนินเรื่องไปตามลำดับดังนี้

2.3.2.1 เรื่องแรกคือ ก่าแหงภาชี ผู้แต่งได้เปิดเรื่องโดยบรรยายให้ผู้อ่านทราบภูมิหลังของตัวละครที่ชื่อนายโกลอย่างละเอียด และในขณะเดียวกันผู้อ่านก็ทราบภูมิหลังของนายรัตนตัวละครเอกของเรื่องด้วย ทั้งข้อความว่า

¹ เนื่องจากการดำเนินเรื่องไม่มีความขัดแย้งและแสดงพฤติกรรมที่ชัดเจนของตัวละคร ผู้วิจัยจึงไม่เรียกองค์ประกอบนี้ว่าโครงเรื่องแต่จะเรียกว่าการดำเนินเรื่อง

นายไคฮ้อ เป็นพ่อค้าตั้งร้านอยู่ณโรงนา ที่ปากคลอง 11 ทกวาสายบน
จังหวัดฉะเชิงเทรา ใต้บุตรของกำนันแก้วเป็นภรรยา มีบุตรด้วยกัน 3 คน คนหัวปี
เรียนหนังสือที่วัดใหม่ สมเป็นพันธุ์เจริญ มีปัญญาหลักแหลม โอกาสซึ่งหาได้
ง่ายในครั้งนั้นจึงนำส่งให้ได้เข้ามาเรียนกรุงเทพฯ และบัดนี้เป็นนิสิตอยู่ใน
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(กำแหงภาณี, 2476 : 107)

คำบรรยายของผู้แต่งข้างต้นแสดงให้เห็นผู้อ่านทราบว่า
นายไคฮ้อเป็นคนจีนและมีอาชีพเป็นพ่อค้าในชนบท ต่อจากนั้นผู้แต่งก็ดำเนินเรื่องโดยให้ตัวละคร
ที่มีวิถีชีวิตอยู่ในชนบทได้พบปะสนทนากัน คือกำนันแก้วพ่อค้าของนายไคฮ้อแวะมาซื้อของที่ร้าน
บุตรเขย และเลยได้สนทนากับนายไคฮ้อ กำนันแก้วได้แสดงความวิตกเรื่องที่รัฐบาลขึ้นภาษี
เพราะเกรงว่าจะต้องเดือดร้อนเสียทั้งค่านาและค่าที่ดิน แต่นายไคฮ้อก็ไม่ทันได้ตอบเพราะ
บังเอิญว่านายรัตนกลับมาบ้านพอดี เมื่อเป็นดังนั้นตัวละครก็แสดงให้เห็นว่ากำนันแก้วและ
นายไคฮ้อดีใจมากที่นายรัตนกลับมาบ้านในช่วงที่พวกเขา กำลังอยากรู้เรื่องกำแหงภาณี ดังที่
ผู้แต่งบรรยายว่า "ทั้งกำนันแก้วและนายไคฮ้อพากันดีใจ จึงร้องทักออกไปพร้อมกันเป็นเสียง
ขรม..." (กำแหงภาณี, 2476 : 108) ทั้งนี้เหตุการณ์ในตอนนั้นก็แสดงให้เห็นว่านายไคฮ้อ
และกำนันแก้วยกย่องคนที่มีการศึกษาว่าจะให้ความกระจ่างแก่ตนได้ นอกจากนั้นก็น่าสนใจผู้แต่ง
ยังดำเนินเรื่องเพื่อให้ผู้อ่านเห็นบรรยากาศของเรื่องได้เป็นอย่างดี ดังปรากฏว่าบรรยายให้
ผู้อ่านเห็นภาพลักษณะการสนทนาภายในครอบครัว ซึ่งมีความเป็นกันเองมากว่า

...เมื่อทั้ง 3 คน เข้านั่งที่เรียบร้อยอยู่บนพื้นพาดในร้าน รวมทั้งมารดากับ
น้องสาวนายรัตนที่วิ่งออกมาสมทบด้วยภายหลังแล้ว กำนันแก้วจึงถามขึ้นว่า
"ใจ ! พ่อรัตน ภาษีที่ดินจะเก็บกันจริงไหม ?"

รัตน์. "จริงจ้ะ แต่คุณตาไม่ต้องวิตก หนีมาเสียก่อนแล้ว ท่านไม่เก็บภาษีที่ดินซ่อนอีกดอก."

กำนันแก้ว. "สาธุ ! ลีนเคราะห์ไปที่ แต่พ่อไคฮ้อยชายของเมืองนอกอยู่หลายอย่าง ฉันทเอาใจช่วยว่าคงไม่ต้องเค็ดรื้อนเพราะ เรื่องที่ท่านเพิ่มสินค้าขาเข้านะ !"

(กำแหงภาษี, 2476 : 108-109)

ต่อจากนั้นผู้แต่งก็ดำเนินเรื่องไปจนจบโดยให้ตัวละคร ชักตามข้อสงสัยหรือข้อที่อยากรู้อยากเห็นจากนายรัตน์ ซึ่งผู้อ่านจะพบว่านายรัตน์มีบทบาทช่วยไขข้อข้องใจให้บิดากับคุณตาเป็นอย่างดี เริ่มจากอธิบายเหตุผลว่าประเทศไทยเป็นประเทศเพาะปลูก เมื่อต้องการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก รัฐบาลไทยจึงต้องขึ้นภาษีขาเข้า เพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้นเท่านั้น ไม่ใช่ขึ้นภาษีเพื่อป้องกันการแข่งขันจากต่างประเทศเหมือนกับประเทศอุตสาหกรรม ดังปรากฏในคำพูดของนายรัตน์ว่า

รัตน์. "จ้ะ ! ความตกต่ำแห่งเศรษฐกิจคราวนี้เป็นทั่วโลก ของเรายังก็เสียอีก การขึ้นภาษีสินค้าต่างประเทศเราก็ดขึ้นเพื่อจะให้รัฐบาลมีรายได้เพิ่มขึ้นพอชดเชยกับรายได้อื่น ๆ ที่ตกไปบ้างเท่านั้น รัฐบาลมิได้ขึ้นภาษีสินค้าขาเข้า เพื่อป้องกันการแข่งขันจากต่างประเทศ เหมือนที่เขาทำกันในนานาประเทศ เพราะเหตุเราเป็นประเทศเพาะปลูก ยังไม่มีการทำสินค้าอะไรที่จะต้องแข่งกับใคร นอกจากทำไม้ขีดไฟนิดหน่อย..."

(กำแหงภาษี, 2476 : 110)

หลังจากนั้น เมื่อนายรัตนอธิบายการขึ้นภาษีของรัฐบาลไทย แล้วผู้แต่งก็ดำเนินเรื่องต่อเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจการขึ้นภาษีของประเทศอื่น ๆ โดยให้กำนันแก้ว แสดงความคิดเห็นสนับสนุนความคิดของนายไคฮ้อที่อยากให้ประเทศจีนตั้งกำแพงภาษีขาเข้าให้สูง เพื่อกันไม่ให้สินค้านอกเข้าไปแข่งขัน แล้วจะให้ส่งสินค้าออกมาขายให้มาก ซึ่งมีผลให้การค้าของจีนมีแต่เงินเข้าอย่างเดียว ดังปรากฏในเรื่องว่า

ไคฮ้อ. "เมืองไทยยังไม่เหมือนเมืองจีน ที่นั่นการเพาะปลูกเขาก็ทำสินค้า เขาก็ทำ ป่านนี้รัฐบาลจีนคงคิดขึ้นภาษีสินค้าต่างประเทศบ้างแล้ว จะได้ไม่แพ้แข่งขันกับของที่ทำได้ในเมืองจีนเอง เป็นใจทีเดียว ถ้าเคยเป็นที่รักษาของขุนโพ¹ เดี่ยวจะแนะนำให้เกิดภาษีขาเข้าให้แรง คัดไม่ให้ของต่างประเทศเข้าเมืองจีนได้สะดวก ของทำเองในเมืองจีนจะได้บำรุงกันเอง ไม่ต้องขนเงินออกไปให้ต่างประเทศเสีย ป่าว ๆ"

กำนัน. "พ่อไคฮ้อฉลาดมาก ถ้าฉันเป็นขุนโพ ฉันจะห้ามการแข่งขันภายนอก เอาให้เมืองจีนรวยกันใหญ่เขียวละ ! ส่งสัมจีน แห้วจีน ลูกพลับ และตั้งใจไปขายต่างประเทศ ขนเงินเข้าท่าเดียว เงินออกถ้าจะให้เข้าก็เพียงค่าเครื่องยนตร์สูบน้ำเข้านาเท่านั้น ถ้ารายได้เพิ่มขึ้น รายจ่ายลดลง ไม่รวยจะรวยเมื่อไหร่ ?"

(กำแพงภาษี, 2476 : 111)

ทั้งนี้จากการดำเนินเรื่องข้างต้น ผู้อ่านจะสังเกตได้ว่า ผู้แต่งมีกลวิธีการดำเนินเรื่องที่น่าสนใจ คือใช้วิธีให้นายไคฮ้อสนทนาแบบแสดงความคิดเห็นแล้ว กำนันแก้วก็พูดสนับสนุน แทนที่จะใช้วิธีถามเพื่อให้นายรัตนตอบเหมือนครั้งแรก ซึ่งจะทำให้ผู้อ่าน

¹ บุตรชายของขุนยัคเขิน

มีความรู้สึกว่าเป็นการดำเนินเรื่องที่ซ้ำซาก ดังนั้นในการดำเนินเรื่องต่อมาตัวละครได้แสดงให้เห็นว่า เมื่อนายรัตนไคยนิบิตาและคุณตาแสดงความคิดเห็นเช่นนั้น นายรัตนก็ได้กำหนดทัศนะดังกล่าวโดยอธิบายเปรียบเทียบถึงผลเสียของการตั้งกำแพงภาษีเสริมขึ้นไปจนสูงว่า

รัตน...การที่ต่างประเทศต่างสวมเกราะ คือเอากำแพงภาษีหุ้มตัวนี้ มันจะช่วยให้โลกแตกร้างเข้า ฉันหมายความว่าเศรษฐกิจของโลกแตก ไม่ใช่ว่าโลกจะแตกแยกออกไปจริง ๆ มีอย่างหรือความเป็นไปของโลกกำลังจะให้นานาประเทศด้อยที่ด้อยอาศัยกัน อยู่เพื่อกัน แต่กำแพงภาษีของมนุษย์กำลังจะสิ้นกรรมคาโลก ให้ต่างประเทศ ต่างอยู่คนละต่างหาก...

(กำแพงภาษี, 2476 : 112)

และนายรัตนได้อธิบายเพิ่มเติมเพื่อให้ผู้ร่วมสนทนาเข้าใจว่าการตั้งกำแพงภาษีทำให้เศรษฐกิจของโลกแตกอย่างไร ดังกล่าวต่อไปว่า

รัตน...ประเทศที่ล้อมตัวด้วยกำแพงภาษี ตัดไม่ให้สินค้าต่างประเทศเข้าได้สะดวก ก็ย่อมเชื่อกคอตเอง คือ ตัดไม่ให้สินค้าของตัวออกไปขายต่างประเทศได้สะดวกด้วยเหมือนกัน ประเทศห่าอุตสาหกรรมนั้นแหละจะตายก่อน เราประเทศสิทธรมยังพอจะมีข้าวกิน และยังมีชีวิตอยู่ได้เหมือนเมื่อครั้งสมัยที่ชาวต่างประเทศยังไม่ข้องแวะกับเราเลย ...ทุกวันนี้คนสำคัญในโลกก็กำลังศิโรตธีการซึ่งเห็นแค่ได้ฝ่ายเดียว เช่นนั้นว่าเป็นกิเลส ซึ่งจะซ้ำเติมให้ความตกต่ำแห่งเศรษฐกิจของโลกมีอากาทรุคหนักลง แทนที่จะช่วยแก้ไขให้มีอากาทรุคเลาขึ้น...

(กำแพงภาษี, 2476 : 112-113)

ในลากับต่อมาผู้แต่งจึงให้นายรัตนกลับมาอธิบายถึงการ
ค้าขายภายในประเทศ โดยนายรัตนอธิบายอย่างละเอียดและเป็นขั้นตอนเพื่อให้ผู้ร่วมสนทนา
เข้าใจได้อย่างชัดเจน ดังปรากฏว่า นอกจากกล่าวถึงผลเสียของการตั้งกำแพงภาษีเสริมจนสูง
ก็ได้เสนอทางออกว่าควรจะทำอย่างไร สังเกตได้ว่าผู้แต่งให้นายรัตนมีกลวิธีการอธิบายเป็น
อย่างดี คือตั้งเรื่องให้เข้าใจแล้วผู้ฟังและมีการเปรียบเทียบกับการค้าขายของบิดา ผู้ฟังเช่น
นายโคฮ้อกับกำนันแก้วซึ่งกำลังสนใจหาความรู้เรื่องนี้อยู่เข้าใจเรื่องได้ง่ายขึ้น ดังปรากฏใน
เรื่องว่า

รัตน. "ขอให้คุณพ่อของคุณตานึกดูเถิดว่า ถ้าหากเราป้องกันสินค้าทำได้ใน
เมืองเรา ด้วยวิธีตั้งกำแพงภาษี ห้ามสินค้าประเภทเดียวกันที่ทำ ณ ต่างประเทศมิให้
เข้ามาแข่งขันได้ เราก็ย่อมทำลายการขายสินค้าของเรา ณ ต่างประเทศด้วยจริง
ไหมจะ ? ส่วนการเก็บภาษีสินค้าต่างประเทศให้ค่าหรือไม่เก็บเลยนั้น ถ้าเราหัน
ไปพยายามให้สินค้าของเราทั้งขาเข้าและขาออกทวีขึ้นตามกัน ยิ่งมากได้เท่าไรยิ่งดี
กลับจะเป็นการส่งเสริมให้การพาณิชย์ในบ้านเมืองเราเฟื่องฟูขึ้น เกิดธนาคารขึ้น...
เกิดมีพ่อค้าสั่งของนอกและสั่งของนอกขึ้น บ้านเมืองครึกครื้นแน่นหนาสาหัสขึ้นทันที
ตรงกันข้ามเวลาพาณิชย์การทรุดโทรมทำให้บ้านเมืองร่วงโรย เกิดจำนวนคนไม่มีงาน
ทำวิเศษ แท้จริงพาณิชย์การคืออะไร ?" ไม่ใช่ทั้งซื้อทั้งขายคอกหรือ? ไม่คองดู
อื่นไกล พาณิชยกรรมน้อย ๆ มีอยู่ที่โรจนานี้ พ่อเป็นผู้อำนวยการให้เป็นไปทั้งการ
ขายผ้าเบ่งเกิด และการซื้อหรือรับซื้อข้าวขึ้นยุ้งไว้เพื่อขายให้แก่เรือข้าวอีกค่อหนึ่ง
ยุคใดที่การซื้อกับการขายของพ่อคิดเป็นเงินได้วันละมาก ๆ ยุคนั้นพ่อรำรวยหน้าขึ้น
ตาบาน ถ้ายุคใดซื้อไม่จ่ายขายก็ไม่คล่อง วันหนึ่ง ๆ เงินเข้าออกตาไป ยุคนั้น
พ่อก็ร้องว่าฝืดเคือง และหน้านี้วักขมวด"

โคฮ้อ. "มันก็เหมือนเวลานี้แหละ เพียงกำลังหน้านี้วักขมวด..."

กำนัน. "พ่อรัตนพุกถูกที่เดียว ตาก็เหมือนกันชายข้าวได้มากก็มีเงินจับจ่าย
มากพุ่มเฟือย ชื้อทองแต่งกันเหลืองอ้อย ชื้อเสื้อผ้าและชวนกันไปทำบุญที่วัดสนุกสนาม
แต่มาโคนคราวชายข้าวราคาตกต่ำเข้าเช่นนี้ การชื้อหากก็ต้องหักไว้ที่...

(กำนงภาษี, 2476 : 118-119)

2.3.2.2 เรื่องที่สองคือ ออกจกมาตราทองคำ ผู้แต่งคำเป็น เรื่อง
ต่อจากบทละครเรื่องแรก โดยสร้างเหตุการณ์ที่แสดงถึงวิถีชีวิตของคนในชนบทดังปรากฏว่าที่บ้าน
กำนันแก้วมีการทำบุญฉลองพระ ในงานนี้จึงมีญาติพี่น้องและเพื่อนฝูงมาร่วมงานและช่วยงานหลาย
คน ที่สำคัญผู้อ่านจะพบว่านอกจากนายไคฮ้อกับนายรัตนแล้ว ผู้แต่งได้นำให้ผู้อ่านรู้จักตัวละครเพิ่ม
ขึ้นอีก 2 ตัวคือ ขุนวณิชเงินวงศ์กับนางสาวสาวลี้หังขุนวณิชเป็นบุตรชายของกำนันแก้ว
นางสาวลี้หังจึงเป็นลูกที่ลูกน้องกับนายรัตน ซึ่งผู้แต่งอธิบายไว้ในตอนเริ่มเรื่องว่า

ที่บ้านกำนันแก้วมีการทำบุญฉลองพระ มีคนไปช่วยมาก นายไคฮ้อกับนายรัตน
บุตรชายก็ไปช่วย นางสาวลี้หังหลานกำนันแก้ว ลูกที่ลูกน้องกับนายรัตนก็ไปช่วยพร้อม
กับบิดามารดาของเขา...

(ออกจกมาตราทองคำ, 2476 : 122)

ต่อจากนั้นผู้แต่งก็ดำเนิน เรื่องต่อไปให้ตัวละครสนทนากัน
ในระหว่างเวลาที่เลี้ยงกัน ผู้อ่านจะสังเกตว่าผู้แต่งให้ขุนวณิชซึ่งเป็นคุณอาของนายรัตนนำเรื่อง
ออกจกมาตราทองคำมาสนทนา คำพูดของขุนวณิชแสดงให้เห็นว่าขุนวณิชคงมีการ
ค้าขายกับต่างประเทศจึงสนใจเรื่องเศรษฐกิจของต่างประเทศ ดังที่ได้ตั้งปัญหาขึ้นมาก่อน
ปัญหาของขุนวณิชคือไทยควรออกจกมาตราทองคำหรือไม่ เพราะตอนนี้กัวลาลัมเปอร์ออกจก
มาตราทองคำเหมือนกับประเทศอังกฤษแล้วทำให้การค้าของไทยกับกัวลาลัมเปอร์ไม่สะดวกเหมือน
แต่ก่อน นายรัตนจึงได้แก้ไขความขัดข้องใจของขุนวณิชว่าไม่ควรออกจกมาตราทองคำ

เนื่องจากเราค้าขายกับทั่วโลกไม่ใช่เฉพาะกับแหลมมลายู การอยู่กับมาตราทองคำมีผลดีกว่าออก เพราะราคาเงินตราของไทยเป็นยุติ ไม่ต้องขึ้น ๆ ลง ๆ ตามราคาเงินปอนด์ กังกล่าววว่า

รัตน. "ลำบากที่แหลมมลายูอังกฤษนึกเคียวไม่สู้สำคัญจะ ! การค้าขายของเราที่อื่น ๆ ทั่วโลกอย่าให้ต้องลำบากคิดว่า เราคงอยู่กับทองคำ, ราคาเงินตราของเราเป็นยุติ เป็นข้อหนึ่งที่ดีกว่าจะติดไปกับเปานค คือออกจากทองคำให้ราคาเงินเราขึ้น ๆ ลง ๆ ตามเปานค อีกประการหนึ่งคุณอาที่ย่อมทราบอยู่ว่าสยามไม่ได้ขึ้นอยู่ในจักรวรรดิอังกฤษเหมือนกัวลาลัมเปอร์"

(ออกจากมาตราทองคำ, 2476 : 123)

เมื่อนายรัตนคบค้าถามขวนาฉแล้ว ผู้แต่งก็ให้กำนันแก้วและนายไคฮ้อแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ ซึ่งปรากฏว่าทั้งกำนันแก้วและนายไคฮ้อเห็นด้วยว่าควรอยู่กับมาตราทองคำ แต่ต่างคนต่างมีจุดยืนที่ไม่เหมือนกัน ฝ่ายกำนันแก้วมองจากจุดยืนของคนชายช้าว แต่นายไคฮ้อมองจากจุดยืนของคนที่ส่งเงินไปให้ญาติที่เมืองจีนว่าได้กำไรขึ้นนางสาวสีวั้งซึ่งเป็นนักเรียนที่ค่อนข้างสนใจเรื่องเศรษฐกิจเพราะครูเคยหัดให้เขียนเรียงความที่โรงเรียนจึงขอให้นายรัตนอธิบายให้ฟัง (ถนนอมวงศ์ สุกโชครินทร์, 2526 : 90) ดังนั้นในการดำเนินเรื่องต่อมา ผู้แต่งก็ให้นายรัตนค่อย ๆ อธิบายถึงสาเหตุที่ประเทศอังกฤษต้องออกจากมาตราทองคำว่า

รัตน ...ประเทศอังกฤษมีความจำเป็นต้องออกจากทอง เพราะทองไหลออกจากประเทศไม่ได้หยุดจำต้องถักเอาไว้เสียบ้าง การออกจากทองเป็นการที่ไม่ยอมรับใช้ทองให้แก่ใคร จึงเป็นการห้ามการจ่ายทองอยู่ในตัว"

(ออกจากมาตราทองคำ, 2476 : 125)

หลังจากนั้นผู้แต่งก็ให้นายรัตนตอบข้อซักถามของกำนันแก้ว นายโคธ้อ และสัวฟังเกี่ยวกับวิธีการใช้หนี้ด้วยทองคำ จนเมื่อสัวฟังสงสัยว่าประเทศอังกฤษออกจากราตราทองคำคือห้ามไม่ให้จ่ายทองออกนอกประเทศแล้วประเทศอังกฤษจะใช้หนี้ได้อย่างไร นายรัตนก็อธิบายเพิ่มเติมอย่างละเอียด จนผู้อ่านเข้าใจถึงวิธีการแก้ปัญหาเศรษฐกิจของประเทศอังกฤษ ดังปรากฏในเรื่องว่า

สัวฟัง. "ก็ถ้าอังกฤษซื้อมากกว่าขาย และห้ามทองไม่ให้ออกนอกประเทศเสียด้วยเช่นนั้น สินค้าขาออกที่เหลือจากหักกลบลบล้างกันไปแล้ว ธนาคารหรือพ่อค้าอังกฤษจะเอาอะไรใช้เจ้าหนี้เขาได้เล่าคะคุณพี่ ?"

รัตน. "นี่เป็นคำถามที่ฉลาดมาก "(หน้าหนึ่งยิ้มหน้าหนึ่งค้อน)" เมื่อถึงทองไว้การซื้อสินค้าจากต่างประเทศก็น้อยลง อะไรที่จะใช้ของตัวเองได้ ก็เลิกซื้อของต่างประเทศ ความจำเป็นเข้ามาบังคับเป็นเงาตามตัวอยู่แล้ว คุณแต่เมืองเราเดี๋ยวเวลานี้เราขายข้าวได้เงินน้อย สินค้าขาเข้าของเราก็ต้องลดลงไปตามกัน Prince of Wales มกุฎราชกุมารของอังกฤษยังช่วยชักชวนชาวอังกฤษให้ใช้แต่สินค้าอังกฤษอีกด้วย แม้บ้านจ่ายตลาดจะถามว่า นี่เนยอังกฤษใช้ไหมจ๊ะ ? ถ้าไม่ใช่ไม่ใช่ซื้อรัฐบาลอังกฤษยังตั้งกำแพงภาษีเคี่ย Tariff ขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศอังกฤษ... กำแพงภาษีนี้นี่ช่วยส่งเสริมก่อเกิดสินค้าภายใน และก่อกันสินค้าภายนอกด้วยนะจ๊ะ...

(ออกจากราตราทองคำ, 2476 : 128-129)

เมื่อนายรัตนพุกจบ ผู้แต่งก็ให้กำนันแก้วชวนนายโคธ้อกับขุนวาคิซออกไปช่วยจัดของถวายพระ โดยให้เหตุผลว่าทั้งนายรัตนกับสัวฟัง "กำลังพูดภาษาฝรั่งมั่งค่า" (ออกจากราตราทองคำ, 2476 : 129) หลังจากที่ถูกผู้พากันออกไป นายรัตนกับสัวฟังก็คงสนทนากันต่อ เพราะกำนันแก้วออกคำสั่งให้นั่งคุยกันไปก่อน การดำเนินเรื่องตอนที่นายรัตนสนทนาคามลำพังกับสัวฟังก่อนข้างสมจริงสังเกตได้จากที่ให้นายรัตนตอบคำถามลูกที่

ลูกน้องอย่างวิชาการ มีการอธิบายด้วยศัพท์ภาษาอังกฤษ และอธิบายอย่างละเอียดเพราะไม่ต้องพะวงว่าบิดาหรือคุณอา คุณตาจะฟังไม่เข้าใจ แต่ต่อมาเมื่อญาติผู้ใหญ่กลับมาร่วมวงสนทนา ผู้แต่งก็ดำเนินเรื่องให้นายรัตนอธิบายซ้อซัดซ้องใจไปตามลำดับและใช้ภาษาที่ง่าย คั้งที่ นายรัตนอธิบายถึงการแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศว่านิยมใช้แร่อะไร นายรัตนจะอธิบายโดยยกตัวอย่างประกอบ คั้งปรากฏในเรื่องว่า

รัตน . . . แต่เมื่อถึงเวลาแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศเข้าแล้ว จะกิดตามราคาทองคำบ้าง เงินบ้าง เหล็กบ้าง ทองแดงบ้าง กระดาษบ้าง ทุกอย่างไปไม่เป็นสำ ก็ไม่ได้ตัวเอง ต้องกิดตามราคาวัตถุที่ให้ความแน่นอนหรือเป็นยุติได้มากที่สุด จึงต้องเลือกเอาวัตถุที่มีคุณสมบัติเหล่านี้ คือ 1. มีราคาคงที่ 2. ทนทาน 3. แยกออกเป็นส่วน ๆ ได้ 4. เป็นธาตุแท้ใครจะทำขึ้นไม่ได้ 5. ส่งแก่ส่งง่าย 6. พาเคลื่อนที่ไปได้ ทองคำได้ลักษณะเหล่านี้ทั้งหมด ยิ่งกว่าวัตถุอื่น ๆ แร่เงินยังเป็นรองเพราะแร่เงินซุกได้ปีหนึ่ง ๆ มากกว่าแร่ทองคำ ทำให้ราคาขึ้นลงเปลี่ยนแปลงได้มาก ๆ

(ออกจากมาตราทองคำ, 2476 : 134-135)

ต่อจากนั้นนายรัตนก็อธิบายถึงวิธีการที่ห้ามไม่ให้ทองออกนอกประเทศอีกวิธีหนึ่ง ซึ่งผู้แต่งให้นายรัตนอธิบายประเด็นนี้ด้วย เพราะเป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจถึงเรื่องการค้าไขปัญหา เศรษฐกิจว่านอกจากจะใช้วิธีออกจากมาตราทองคำแล้วยังใช้วิธีชียับอัตราค่าธรรมเนียมของธนาคารให้สูงขึ้น (Bank Rate) คั้งที่นายรัตนได้อธิบายว่า

รัตน ...แต่วิธีห้ามพ่อค้าให้ทองออกน้อยเข้า ยังมีวิธีใช้กันอีกวิธีหนึ่ง คือ
 เขยิบอัตราค่าธรรมเนียมของธนาคารชาติ Bank Rate ให้สูงขึ้น...
 โดยปกติเมื่ออัตราค่าธรรมเนียมของธนาคารหลวงเขยิบขึ้น ธนาคาร
 ห้างหลายก็เขยิบตาม และอัตราดอกเบี้ยทุกชนิดก็พลอยเขยิบตามด้วย
 เมื่อดอกเบี้ยของการฝากเงินประจำปีสูงขึ้น ก็ชวนให้มีผู้นำเงินฝาก
 ธนาคารประจำปีมากขึ้น รวมทั้งชาวต่างประเทศด้วย การฝากเงิน
 ของชาวต่างประเทศนั้นเขาไม่ต้องนำทองคำข้ามประเทศส่งมาฝาก
 จริงอยู่ แต่วิธีโอนบัญชีระหว่างธนาคารประเทศต่อประเทศทำให้
 งบดุลย์เรื่องเจ้าหนี้ ลูกหนี้ของประเทศที่ขึ้นอัตราค่าธรรมเนียม
 ธนาคารหลวง มีรายรับมากขึ้น เป็นวิธีการแก้ไขผ่อนปรนให้ทองคำไหล
 ออกจากประเทศน้อยลง

(ออกจากมาตราทองคำ, 2476 : 137-138)

และการดำเนินเรื่องในตอนก่อนจบเรื่อง ผู้อ่านจะพบว่า
 ผู้แต่งมีกลวิธีดำเนินเรื่องในตอนนี้ได้เป็นอย่างดี ดังปรากฏว่า ให้นายรัตนตอบข้อสงสัยของลี้ฟง
 ที่ถามว่า รัฐบาลอังกฤษจะกลับไปใช้มาตราทองคำอีกหรือไม่อย่างมีเหตุผล นำเชื่อถือ ดังความว่า

รัตน. "คำตอบนี้ ถ้าที่เป็นรัฐบาลอังกฤษก็ตอบได้กะแนนเต็มทีเดียว แต่เพราะ
 ที่เป็นเพียงตัวพี่ จึงได้แต่ตอบว่า การกักทองไว้จะก่อให้เกิดสินค้าขาเข้าของประเทศ
 อังกฤษน้อยลง เพราะไม่สามารถจะซื้อได้มากมายเหมือนแต่ก่อน แต่สินค้าขาออกของ
 อังกฤษจะทวีขึ้น เพราะนานาประเทศซื้อของอังกฤษได้ถูกลงด้วยราคาเปานคตก ฐานะ
 การเงินของอังกฤษก็จะค่อยโอบอ้อมจากข้อมากมาเป็นขายนมาก บัดนี้รัฐบาลอังกฤษได้
 พยายามประมาณแผ่นดินให้ได้คุณภาพแล้ว ต่อไปก็ย่อมพยายามจะทำให้ราคาสินค้าขาเข้า
 ขาออกของประเทศได้คุณภาพด้วย ผลแห่งการโอบอ้อมที่วันนี้ เมื่อเข้าซื้อคุณภาพสม
 ความปรารถนาเมื่อไร รัฐบาลก็คงกลับเข้าใช้มาตราทองคำอีกเมื่อนั้น เพื่อการค้าขาย

ของประเทศจะได้สะกดาก เพราะค่าแห่งเงินตราของประเทศมีความแน่นอนเป็นยุดติ
ไม่ต้องขึ้น ๆ ลง เป็นที่หวาดหวั่นพรั้งพรั้งของพ่อค้าผู้ทำการเกี่ยวกับต่างประเทศ เช่น
เป็นอยู่เคี้ยววัน

(ออกจากมาตราทองคำ, 2476 : 138-139)

เป็นที่น่าสังเกตว่าผู้แต่งคำเนนเรื่องออกจากมาตรา
ทองคำ โดยมีนายรักนและสิ้วหังเป็นตัวละครสำคัญในเรื่อง ดังปรากฏว่ามีบทบาทมากกว่า
ตัวละครอื่น ๆ และมีบทบาทช่วยให้เนื้อเรื่องดูไม่เคร่งเครียด เช่น ตัวละครมีการพูดจาหยอก
ล้อกันตามประสาหนุ่มสาวที่มีความพึงใจต่อกัน นอกจากนี้ผู้แต่งยังให้นางสาวสิ้วหังมีบุคลิกลักษณะ
ที่เป็นคู่สนทนาที่ดีของนายรักน คือคอยซักถามนายรักนเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจ เรื่องที่จัดได้ว่าค่อนข้าง
หนักให้ง่ายขึ้นและน่าสนใจมากขึ้น การคำเนนเรื่องดังกล่าวถือได้ว่าเป็นกลวิธีประการหนึ่งของ
ผู้แต่งในการคำเนนเรื่องเพื่อให้ผู้อ่านได้รับความรู้และความเข้าใจ เรื่องเศรษฐกิจโดยใช้อุบาย
ของละคร ที่สำคัญก่อนจบเรื่องผู้แต่งได้บรรยายเรื่องเพื่อปูพื้นสำหรับบทละครในเรื่องต่อไป คือ
นายรักนอยากให้ที่บ้านของนางสาวสิ้วหังมีการจัดงานบ้าง ส่วนนางสาวสิ้วหังก็อยากให้ที่บ้านของ
นายรักนมีการจัดงานหุ่นจีนหึงกระจากเพื่อจะได้พบปะกันอีก ดังปรากฏในเรื่องว่า

เมื่อเสร็จการฉลองพระที่บ้านกำนันแก้วแล้ว นายรักนอยากให้ที่บ้านท่าน
ขุนวานิชเงินวงค์มีงานฉลองอะไร ๆ บ้าง และนางสาวสิ้วหังก็ใคร่ให้นายโคชัยมี
หุ่นจีนหึงกระจากที่บ้าน หึงสองคนจะได้มีโอกาสไปช่วยงานของกันและกันอีก

(ออกจากมาตราทองคำ, 2476 : 139)

2.3.2.3 เรื่องที่สามคือ เงินค่าเสียหายและหนี้สงคราม ผู้แต่ง
คำเนนเรื่องต่อจากเรื่องที่สองคือนายโคชัยจัดงานหุ่นจีนหึงกระจาก นายรักนกับนางสาวสิ้วหัง
จึงได้มาพบปะพูดคุยกันอีกครั้งหนึ่ง การเปิดเรื่องนางสาวสิ้วหังเริ่มค้นสนทนาด้วยการบอกว่า

นายรัตน์เพื่อนำไปสู่การสนทนา เรื่องการชดใช้เงินค่าเสียหายเนื่องจากหนีสงคราม ดังปรากฏในเรื่องว่า

สี่ห้า. "พี่รัตนเป็นเจ้าของบ้าน ถ้าไม่รับแขกก็ ๆ ปล่อยให้หน้าแห้งแล้ง อยู่บนโต๊ะ ฉันจะไม่คิดตอบแทนที่บ้านฉันบ้าง ฉันจะปฏิเสธการใช้หนี้เอาดี ๆ อย่างที่เขากำลังตั้งทำปฏิเสธหนีสงครามกันอยู่ ทีเดียว"

(เงินค่าเสียหายและหนีสงคราม, 2476 : 140)

เมื่อนายรัตน์ได้ยินนางสาวสี่ห้าพูด เช่นนั้นก็ตอบว่า หนีสงครามจะปฏิเสธกันง่าย ๆ ไม่ได้ ดังกล่าวว่า "แม้เงินค่าเสียหายและหนีสงครามเขาก็ยังไม่ปฏิเสธกันได้ง่าย ๆ ที่เชื่อว่าลูกหนี้ทั้งหลายยอมไม่ปฏิเสธหนี้ของตน" (เงินค่าเสียหายและหนีสงคราม 2476 : 140) แต่นางสาวสี่ห้าก็แสดงความคิดเห็นโต้แย้งกลับไปว่า ถึงลูกหนี้เช่นเยอรมนีจะอย่างไรถ้าเจ้าหนังก่อทำแพงภาษีชั้นสูง เยอรมนีก็มีอาชญากรรมเงินมาใช้ได้ เพราะสินค้าที่จะส่งไปขายต่างประเทศก็ติดกักแพงภาษี และนอกจากนี้ประเทศที่เป็นเจ้าหนังก็นำให้ใช้หนี้ด้วยทองคำอย่างเกี่ยว ดังนั้นผู้แต่งก็ให้นางสาวสี่ห้า แสดงความเห็นใจเยอรมัน ดังกล่าวว่า

สี่ห้า. "ถึงลูกหนี้จะดีเพียงไร ถ้าเจ้าหนังกักทางใช้หนี้เสียหมดแล้วลูกหนี้ไม่มีทางจะใช้ ไม่อยากปฏิเสธก็เหมือนปฏิเสธอยู่ในตัวนั่นเอง ทั้งยุโรปและอเมริกาพากันกักกักแพงภาษีชั้นสูง ๆ สินค้าของเยอรมนีจะส่งไปขายเพื่อหาเงินมาใช้หนี้ ก็ติดกักแพงภาษี เข้าไม่ได้จะใช้หนี้เป็นสิ่งของก็ไม่เอาจะรีดเอาแต่ทองคำ หนี้ยังค้างอยู่อีกมากมายจะให้เยอรมนีเอาทองคำไหนมาใช้หนี้ แม้รัฐบาลเยอรมันก็ร้องอยู่แล้วไม่ใช่หรือคะว่า ปล่อยให้รีดเอาทองคำให้รีดอีกแล้ว? ..."

(เงินค่าเสียหายและหนีสงคราม, 2476 : 140-141)

ผู้อ่านจะสังเกตว่าการดำเนินเรื่อง เงินค่าเสียหายและ
หนังสือกรรมนี้ ผู้แต่งให้นางสาวสัวฟังแสดงความคิดเห็นตามความนึกคิดของตน และแสดงความ
เห็นใจเยอรมนีประเทศผู้แพ้สงคราม จนนายรัตนต้องชี้แจงว่าจะเปรียบเทียบหนังสือกรรมกับ
การจัดงานไม่ได้ ดังกล่าวไว้ว่า

รัตน. "หนังสือกรรมเห็นจะเปรียบกับหนังสือของเราไม่ได้จะ น้องต้องอ่อนวอน
ให้คุณอาจมีงานที่ย่านขอบแทนบ้านพี่ให้จงได้ พี่จะไม่ก่อกำแพงภาษาหรือกำแพงอะไร ๆ
หมกรอบบ้านนี้ จะได้ไม่ให้โอกาสสปฏิเสธได้ง่าย ๆ เหมือนหนังสือกรรม"

(เงินค่าเสียหายและหนังสือกรรม, 2476 : 141)

และนอกจากนี้ผู้อ่านจะสังเกตได้ว่าบรรยากาศในการ
ดำเนินเรื่องตอนนั้นไม่เคร่งเครียดเหมือนกับ 2 เรื่องแรก เพราะผู้แต่งได้แสดงให้เห็นว่า
ตัวละครสนทนากันโดยใช้คำพูดหยอกล้อกันตามประสาหนุ่มสาว และอีกประการหนึ่งเรื่องที่
สนทนากันไม่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของไทยโดยตรง แต่ที่ผู้แต่งนำมาเผยแพร่
นอกเหนือจากเรื่อง กำแพงภาษา และ ออกจากรวมคราของคำ อาจเป็นเพราะว่าเห็นว่า คนไทย
น่าจะรู้เรื่องสภาพการณ์ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของโลกไว้อย่าง

ต่อจากนั้นผู้แต่งก็ดำเนินเรื่องให้นายรัตนกับนางสาว
สัวฟังสนทนาแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นกันไปตลอด จนผู้อ่านเข้าใจเรื่องการชดใช้เงินค่า
เสียหายและหนังสือกรรม ซึ่งพอจะสรุปได้ว่า "...เวลานี้ความเป็นอยู่ของประเทศย่อมเกี่ยว
เนื่องถึงกันหมด ความล้มจมของประเทศหนึ่งอาจลุคประเทศอื่นให้ล้มตามไปด้วย..."

(เงินค่าเสียหายและหนังสือกรรม, 2476 : 143) ดังนั้นการสร้างหนังสือจะกลับเป็นการกู้ความ
ตกต่ำทางเศรษฐกิจมากกว่าการรีกหนซึ่งจะซ้ำเติมเศรษฐกิจให้ตกต่ำยิ่งขึ้น (เงินค่าเสียหายและ
หนังสือกรรม, 2476 : 143) ปัญหาที่พัวพันกับประเทศต่าง ๆ ทั้งนี้คือเยอรมนีเป็นหนังสือฝรั่งเศส
อังกฤษและอิตาลี ฝรั่งเศสเป็นหนังสืออเมริกากับอังกฤษและเงินแผ่นดินที่บ้านเมืองตกเป็นสนามรบ
ฝรั่งเศสขอให้อเมริกาลดหนี้ให้คนเท่ากับที่คนจะยอมลคให้เยอรมนี แต่ก็มปัญหาว่า ส-ป-ร-